

Hulló makkon hízó erdő

Ha az őszi erdőt járjuk, a lombok színesedésével párhuzamosan egy csendes, de annál fontosabb folyamat zajlik a tölgyesekben: a makk érése. A tölgyek lehullott termése az erdei életközösség legjelentősebb őszi táplálékbázisa, amely ráadásul évezredek óta elszakíthatatlan szálal köti össze az erdőt és az embert.

A makk nem csupán a tölgyfajok szaporítóanyaga, hanem rendkívül magas szénhidrát- és olajtartalmú energiabomba. A nagyvadfajaink – különösen a gímszarvas, a dám és a vaddisznó – számára ez az egyik legértékesebb őszi táplálék.

„Hazánk erdeiben ezekben a hónapokban a vad bőségesen táplálkozik a makkból, amiből nélkülözhetetlen energiatartalékokat halmoz fel, ami elengedhetetlen a téli fagyok túléléséhez” – mutat rá a tölgyesek jelentőségére Nagy Mátyás, a SEFAG Zrt. Szántódi Erdészetének erdőművelési ágazatvezetője. A gímszarvasbikáknak különösen fontos tápláléka a kalóriadús makk, mert segít nekik visszanyerni a megterhelő szeptemberi bőgési időszakban elvesztett testtömegüket. A vaddisznókocák számára pedig ez a bőség a sikeres téli vemhesség záloga. Amikor a makk potyogni kezd, a vad mozgása is átalakul: a vaddisznókondák órákig képesek elidőzni egy-egy öreg tölgyfa alatt az avart kutatva.

A tölgyállományok időszakos és változó bőségű terméshozása ugyanakkor komoly szakmai kihívás elé állítja a vadgazdálkodókat és az erdészeket. Ráadásul ezt a természetes körforgást a tavaszi fagyok, a nyári aszályok és a klímaváltozás hatásai egyre kiszámíthatatlanabbá teszik, ezért a gyengébb makktermésű évben a vadnak nagyobb szüksége van a vadgazda gondoskodására. Ilyenkor elengedhetetlen a tervszerű téli kiegészítő etetés a vadállo-

mány kondíciójának megőrzéséhez és a mezőgazdasági vadkárok mérsékléséhez. Ezt a gazdasági és vadgazdálkodási értéket nem a modern korban fedezték fel. „Eleink pontosan tudták, mit ér ez a kincs, és évszázadokon keresztül rendszeresen éltek a makkoltatás ősi jogával. Több száz évvel ezelőtt, amikor még Somogy és Zala erdei egybefüggő hatalmas vadont alkottak, a két szomszédos megyén egész kondákat hajtottak át a kanászok” – mondja Jakus László vadgazdálkodási ágazatvezető. Az 50-100 kocából és 1-1 kanból álló állományokat tavasztól ősziig makkoltatták az erdőn. A középkortól egészen a 19-20. század fordulójáig a hazai sertéstartás egyik legfőbb pillére volt ez az extenzív, külterjes tartási mód. Erre a legalkalmasabbak a mangalicafajták voltak. Az erdőbirtokosok szigorúan szabályozták, hogy melyik erdőrészbe hány sertést lehet behajtani, megvédve ezzel a fiatal csemetéket, miközben a lehullott termés maximálisan hasznosult.

Rendkívül magas szénhidrát- és olajtartalmú energiabomba

Ez a tevékenység rányomta a bélyegét a vaddisznó-populáció genetikájára. Az erdei életmód során a tölgyesekben szabadon kószáló házi sertések óhatatlanul találkoztak a vadon élő sertevaddal. Ebből

a genetikai keveredésből születtek az úgynevezett „babos” malacok. Ezek a tarka, fekete-fehér foltos, esetleg vörös példányok hordozzák a házisertés anatómiai sajátosságait (például turcsi orr) és a vaddisznó rendkívüli szívósságát.

A makk tehát ma is összeköti a múltat a jelenrel. Emlékeztet minket a régi erdőművelési és pásztorhagyományokra, miközben jelenleg is a hazai vadállomány egészséges fenntartásának egyik alapköve. A makk ugyanis a madaraknak, a rágcsálóknak és a vadnak egyaránt fontos tápláléka. A tölgy heteken-hónapokon át folyamatosan szórja a termést, és azt a párhuzamosan lehulló levelekkel be is takarja. Ez a levélréteg hőszigetel, véd a kiszáradástól, miközben a lebomló avar tápanyagdús csírákörnyezetet biztosít. Az őszi avarban megroppanó makk az erdész számára nemcsak a jelen bőségét jelzi, hanem azt a felelősséget is, amellyel a természet körforgását és a vad jövőjét szolgálja.

Szigeti Edit

Fotók: Fabó Ferenc, Szigeti Edit